

**FORSLAG TIL
BEBOERMØDET
TIRSDAG DEN 7. MARTS 2017
RÅDERETSKATALOG
FOR
INDVENDIG
OG
UDVENDIG
RÅDERET**

SÅDAN LÆSER DU FORSLAGET:

Der er taget udgangspunkt i råderetskataloget af 29. september 2016.

Alt der er skrevet med sort og **rød**, er den nuværende råderet.

Alt der er skrevet med **rød**, "**er nuværende råderet som ønskes fjernet**".

Alt der er skrevet med **grønt**, "**er forslag til ændring / nyt, som tilføjes**".

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Hvad er råderet?	3
Forbedring eller forandring.....	3
Forbedringer	3
Forandringer indvendig.....	3
Forandringer udvendig.....	4
Individuel råderet.....	4
Du kan få penge tilbage	4
Den kollektive råderet	5
Før du går i gang.....	6
Når dit råderetsarbejde er udført	6
Uenigheder – konflikter og tvister	6
Indvendige arbejder - oversigt	7
Udvendige arbejder – oversigt (Råderet)	8
Råderet uden for selve boligen.....	9
Generelt:	9
Individuel råderet.....	9
I-1: Flisebelægning i haven.....	9
I-2a: Hegn i store forhaver (Have > 20 m ²)	10
I-2b: Hegn og låger i små forhaver (Have < 20 m ²)	10
I-2c: Hel eller delvis fjernelse af hæk i små forhaver (Have < 20 m ²)	11
I-3: I-2d: Havelåge forhaver ved hæk.....	11
I-2e: Læhegn i forhaven	11
I-3: Legehus / lukkede opbevaringsenhed	11
I-4: Hegn i Baghave	12
I-5: Afdækning i baghaven	12
I-6: Kattehegn.....	12
I-7a: Belysning Lamper i baghave	13
I-7b: El i baghave	13
I-8a: Opførelse af Mistbænke og højbede	13
I-8b: Skærver af granit, sten, flis o.l.	14
I-8c: Rosenbue i forhaven	14
I-8d: Espalier	14
I-9: Pergola	15
I-9a: Afskærmning på siderne af pergola.....	15
I-10: Ændring af havens niveaudeling.....	15
I-11 Kanter ved fortov	15
Kollektiv råderet.....	16
K-1: Pergola	16
K-2: Fliser.....	16
K-3: Etablering af el i baghaver til lamper.....	17
Installationsretten.....	18
Din Afdeling.....	18
I-11: I-12: Antenner / Paraboler.....	19

Indledning

Når du bor alment, kan du sætte dit eget præg på din bolig. Med 'råderetten' kan du indrette og ombygge din almene bolig, så den passer til dine krav og forventninger.

Det er dit hjem.

Hvad er råderet?

Råderetten er din mulighed for at forandre og forbedre din bolig, så den passer til dine behov. Med råderetten kan du eksempelvis renovere dit køkken og bad, **eller** opføre **udestue eller** pergola, **eller lægge fliser i din bolig**. Råderetten findes både i en individuel og kollektiv udgave, ligesom der skelnes mellem forandrings- og forbedringsarbejder.

Du betaler selv for det arbejde, der skal udføres men du har også mulighed for at få økonomisk godtgørelse, når du flytter.

Det er vores erfaring, at reglerne om råderet ofte finder anvendelse sammen med reglerne vedr. installationer i boligen, hvorfor der bagest i dette katalog er et afsnit om installationsretten.

Beboermødets beslutninger skal godkendes af boligorganisationens bestyrelse.

Forbedring eller forandring

Når du vil sætte dit eget præg på din bolig, kan der være tale om enten forandring eller forbedring. Det er vigtigt at kende forskellen, før du går i gang, så du ved, hvad der skal ske, **når hvis** du flytter.

Forbedringer

Forbedringer forøger boligens brugsværdi, ligesom de giver ret til godtgørelse ved fraflytning. Forbedringer skal ikke reetableres ved fraflytning. Hvis et forbedringsarbejde giver særlige vedligeholdelsesudgifter, skal du selv betale. I praksis betyder det, at udgifterne vil blive vurderet, beregnet og lagt til din husleje, så andre lejere ikke bliver økonomisk belastet.

Forandringer giver ikke ret til godtgørelse ved fraflytning, alligevel skal forandringer af boligen aftales mellem dig og Ejendomskontoret/BO-VEST. Hvis du har lavet en forandring i din bolig, skal disse som hovedregel føres tilbage til 'tidligere stand', når du flytter. Det betyder, at et sænket loft skal tages ned, og at alle synlige efterladenskaber) skal fjernes. Det er dig som lejer der afholder alle udgifter i forbindelse med reetablering. Forandringer der ikke skal føres tilbage til tidligere stand skal være i overensstemmelse med vedligeholdelsesreglementet, ellers vil det blive anset som værende mislighold af lejemålet.

Du er forpligtet til at vedligeholde forandringerne i overensstemmelse med de almindelige regler for vedligeholdelse, jævnfør din afdelings vedligeholdelsesreglement.

Forandringer indvendig

Væsentlige forandringer skal besluttes på et beboermøde og det giver ikke ret til godtgørelse ved fraflytning, det kan du læse om under "økonomisk godtgørelse". Alligevel skal forandringer af boligen aftales mellem dig og Ejendomskontoret/BO-VEST.

Forandringsarbejder kan være permanente eller arbejder, der kan kræves reetableret ved fraflytning. Hvis der forlanges reetablering, skal lejer betale et depositum som sikkerhed for udgiften til reetablering.

Forandringer der ikke skal føres tilbage til tidligere stand skal være i overensstemmelse med vedligeholdelsesreglementet, ellers vil det blive anset som værende mislighold af lejemålet.

Forandringer udvendig

Skal besluttes på et beboermøde og giver ikke ret til godtgørelse ved fraflytning. Det kan du læse om under "økonomisk godtgørelse".

Forandringsarbejder kan være permanente eller arbejder, der kan kræves reetableret ved fraflytning. Hvis der forlanges reetablering, skal lejer betale et depositum som sikkerhed for udgiften til reetablering.

Du er forpligtet til jævnfør din afdelings vedligeholdelsesreglement, at vedligeholde forandringerne i overensstemmelse med de almindelige regler for vedligeholdelse.

Individuel råderet

Den individuelle råderet giver beboerne mulighed for at foretage forbedringer og under visse forudsætninger få udbetalt økonomisk godtgørelse ved fraflytning.

De tilladte forbedringer er eksempelvis energi- og ressourcebesparende foranstaltninger samt etablering, forbedring og modernisering af bad og køkken. Når du udfører et individuelt råderetsarbejder er du selv bygherre.

Ønsker du at benytte den individuelle råderet, skal du kontakte [Ejendomskontoret/BO-VEST](#). Du kan også finde ansøgningsskema på [BO-VEST vores hjemmeside](#). Behandling af individuelle råderetsarbejder der koster mere end kr. 10.500,00 vil blive påført et sagsbehandlingsgebyr jævnfør BO-VEST takstblad (i 2016 kr. 2.750,00). Tilladelsen til arbejdets påbegyndelse er forudsat af indbetaling af sagsbehandlingshonorar.

Du kan få penge tilbage

Økonomisk godtgørelse

Hvis du benytter dig af den individuelle råderet til at udføre forbedringsarbejder for eksempel et nyt badeværelse eller køkken, vil værdien heraf afskrives over en periode vedtaget på et beboermøde. Afskrivningsperioden er på mindst 10 år og højst 20 år og bør afspejle forbedringsarbejdets forventede holdbarhed.

Det betyder, at hvis du har brugt kr. 100.000,00 på et nyt badeværelse og værdien af arbejdet afskrives lineært over 20 år, vil du ved en fraflytning efter fem år kunne få kr. 75.000,00 tilbage i godtgørelse.

Dette kræver dog, at en række forhold er overholdt:

- arbejdet skal være anmeldt til og godkendt af Ejendomskontoret/BO-VEST, før det går i gang
- arbejdsløn kan kun godtgøres, hvis det er udført af en momsregistreret virksomhed
- der kan ikke ydes godtgørelse for særligt energiforbrugende installationer som spabad, solarium o. lign.
- du skal indsende de originale fakturaer til Ejendomskontoret/BO-VEST, når arbejdet er udført. Herefter vil BO-VEST udarbejde et byggeregnskab
- når BO-VEST har udarbejdet dit byggeregnskab, vil du modtage et tillæg til din lejekontrakt. Dette tillæg skal du underskrive og returnere til BO-VEST.

Er ovenstående punkter ikke overholdt, kan du ikke modtage godtgørelse.

Husk desuden, at du kun kan modtage godtgørelser der er karakteriseret som forbedringsarbejder. Forandringsarbejder er ikke omfattet af reglen om økonomisk godtgørelse.

Beregning af din godtgørelse

Når BO-VEST har godkendt dit byggeregnskab udregnes din godtgørelse som er de penge, du kan få tilbage for dit forbedringsarbejde.

Satserne reguleres hvert år. I 2016 det maksimale man kunne få tilbage for forbedringsarbejder kr. 122.344,00. Du kan godt få godtgørelse for flere forskellige forbedringsarbejder, men maksimumbeløbet er dog gældende.

Afskrivning

Værdien af det arbejde, du får udført, vil blive afskrevet over en 20 år. Denne periode afhænger af arbejdets type,

den forventede levetid og samlede værdi. Når den aftalte periode udløber, kan du ikke modtage økonomisk godtgørelse ved fraflytning.

Værdien af arbejdet, og dermed den samlede godtgørelsessum, afskrives med et lige stort beløb hver måned i den vedtagne periode.

Den kollektive råderet

Når afdelingsmødet bestemmer

Den kollektive råderet gælder som udgangspunkt for alle beboere i boligafdelingen. Det er beboermødet, der træffer beslutning om at tage den kollektive råderet i anvendelse.

Ved brug af den kollektive råderet er det din boligafdeling, der 'lægger ud' økonomisk for forbedringsarbejdet. Forbedringerne finansieres med et annuitetslån med en maksimal løbetid på 30 år. Beboerne betaler tilbage til afdelingen ved en forhøjelse af huslejen. Både den præcise husleje-forhøjelse og længden af den periode, hvor der betales mere i husleje, besluttet af beboermødet.

Beboermødet kan bl.a.:

- fastsætte et maksimumsbeløb for, hvad de enkelte forbedringer må koste
- beslutte om beboerne skal vælge mellem et bestemt antal modeller
- beslutte i hvilket omfang beboerne selv bestemmer den præcise udformning af forbedringen
- beslutte om forbedringerne kun må udføres et bestemt antal gange om året – eller når et bestemt antal boliger har udtrykt ønske om at få dem udført

Beboermødets beslutninger skal godkendes af boligorganisationens bestyrelse.

Når der udføres kollektive råderetsarbejder er det afdelingen der fungerer som bygherre. Det er derfor BO-VEST, der bestiller håndværkerne og styrer byggesagen. Du kan som beboer ikke selv udføre forbedringerne eller bestille håndværker.

Hvis afdelingsmødet træffer beslutning om at tage den kollektive råderet i anvendelse, skal boligorganisationen og kommunalbestyrelsen godkende det.

Du kan stille forslag på beboermødet i din afdeling om at tage den kollektive råderet i anvendelse. Hvis du ønsker at stille forslag på beboermødet, skal ejendoms kontor have dit forslag skriftligt, senest 14 dage før beboermødet skal afholdes.

Udvendig kollektiv råderet

Beboermødet kan beslutte, hvilke udvendige arbejder der skal være tilladt. Hvis afdelingen har truffet beslutning om udvendige arbejder, skal det fremgå af afdelingens råderetskatalog. Dette skal dog endeligt godkendes af organisationsbestyrelsen.

Det er altid en betingelse, at eventuelle lokalplaner og kommunale servitutter bliver overholdt.

Før du går i gang

Før du benytter dig af enten den kollektiv er individuelle råderet er det vigtigt, at du læser dette:

Du kan i skemaet på side 7-8 bagest se, hvornår du skal ansøge dit ejendoms kontor/BO-VEST, inden du påbegynder dit råderetsarbejde. Her kan du også se, hvor du ellers skal henvende dig i de forskellige sager samt hvilke andre forbehold du skal gøre dig inden du kan påbegynde dit arbejde.

Du modtager enten en tilladelse eller et afslag fra BO-VEST. En tilladelse til at begynde råderetsarbejdet vil også indeholde BO-VESTs specifikke krav til dit arbejde. Arbejdet må ikke indledes, førend du har modtaget en skriftlige tilladelse. Du skal modtage denne tilladelse inden for otte uger jævnfør lovgivningen (juli måned er undtaget).

Råderetsansmeldelser, med mangelfuld beskrivelse af det arbejde der ønskes udført eller manglende tegninger vil få et afslag.

I råderetskataloget kan du se, hvilke regler der gælder for din afdeling, og kan bl.a. se:

- Hvornår der skal udarbejdes tegninger til videre behandling af ansøgning.
- Hvornår der kræves reetablering.
- Hvornår der evt. kræves (del-)autorisation
- Afskrivningsperiode for forbedringer

Du skal være opmærksom på, at tidligere forbedringsarbejder i din bolig skal være fuldt betalt, før samme type forbedringsarbejde kan igangsættes i boligen.

Samtidig skal du i forhold til forandringer af boligen være opmærksom på, at du selv skal betale for de nødvendige tekniske beregninger eksempelvis ved flytning af bærende væg.

Behandling af ansøgninger under den kollektive råderet vil i tilfælde af godkendelse blive påført et sagsbehandlingsgebyr jf. BO-VESTs takstblad.

Når dit råderetsarbejde er udført

Når arbejdet er udført, skal det i nogen tilfælde hvor omstændighederne kræver det, umiddelbart efter arbejdets fuldførelse, synes af ejendoms kontoret. Dette er for at sikre, at arbejdet er udført håndværksmæssigt korrekt. Du vil i denne forbindelse blive varslet med seks uger.

Uenigheder – konflikter og tvister

Hvis en beboer og boligafdelingen ikke kan blive enige om alle detaljer i en råderetssag, kan det blive nødvendigt at få uenigheder afgjort i Beboerklagenævnet. Her kan alle tvister vedrørende både forbedrings- og forandringsarbejder blive afgjort. Beboerklagenævnet forholder sig dog ikke til sager vedrørende den kollektive råderet.

Træffer beboermødet beslutning om råderetsarbejde uden for boligerne, fremgår der af afdelingens eget råderetskatalog.

Indvendige arbejder - oversigt

Tilladte arbejder	Forbedring? Ja / Nej?	Ansøgning skal sendes til administrationen	Tegninger skal udarbejdes forud af lejer	Skal reetableres	Krav om autorisation	Afskrivnings- periode	Vedl.-gebyr	Særlige bemærkninger
Vægge: Opsæt/nedtagning af lette skillevæg, stueetage	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej		-	
Vægge: Opsæt-/nedtagning af lette skillevægge, 1. sal	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej		-	
Vægge: opsætning af fliser i køkken og bad	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej		-	
Gulve montering af klinker	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej		-	Skal udføres af ejendomskon- toret pga. gulvvarme
Døre: montering af nye eller om finering af eksisterende døre.	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej		-	
Montering af franske døre	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej		-	
Montering af skydedør	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej		-	
Fjernelse af dørtrin til toilet	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej		-	Kræver ny dør
Afblænding af døre	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej		-	Jævnfør anvisning, Ejendoms- kontor.
Ændring i tekniske installatio- ner i boligen	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	20 år	-	
Udskiftning køkkenbordplade	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej		-	
Udskiftning køkkeninventar	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej		-	
Udskiftning af armatur Armatur monteret i bord- plade	Nej Nej	Ja Ja	Nej Ja	Nej Nej	Nej Ja			Armatur skal monteres i væg- gen Monteres armatur i bordplade er der krav om autorisation
Udskiftning køkkenvask	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej			
Udskiftning af toilet	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej			
Udskiftning af håndvask	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej			
Udskiftning af armatur, bade- værelse	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej			

Udvendige arbejder – oversigt (Råderet)

Tilladte arbejder	Forbedring? Ja/Nej?	Ansøgning skal sendes til Ejendomskontoret	Tegninger skal medsendes ansøgning.	Evt. krav om re-etablering	Krav om autorisation	Engangsgebyr til re-etablering	afskrivningsperiode	Vedlig.-gebyr	Særlige bemærkninger
Flisebelægning i for- og baghave	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej		20 år.	Kr. 10,00 /md.	Råderet: I-1 og K-2
Opførelse af hegn, forhave Hegn i store forhaver [>20m ²]	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej				Råderet: I-2a og I-2b
Hegn i små forhaver [under<20m ²]	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej				Råderet I-2b
Hel eller delvis fjernelse af hæk i små forhaver.[<20m ²]	Nej	Ja	Ja	Nej Ja	Nej	1000 kr.			Råderet: I-2b I-2c
Opførelse af låge, forhave Havelåge forhave	Nej	Ja	Ja	Nej Ja	Nej				Råderet: I-3 I-2d
Læhegn i forhaven	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej				Råderet: I-2e
Legehuse / lukkede opbevaringsringehed	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej				Råderet: I-3
Opførelse af hegn, baghave Hegn i baghave	Nej	Ja	Ja	Nej Ja	Nej	250 kr.			Råderet: I-4
Afdækning i baghaven	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej				Råderet: I-5
Kattehegn i baghaven	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej	250 kr.			Råderet: I-6
Lamper Belysning i haven	Nej	Ja	Ja	Nej Ja	Nej Ja	250 kr.			Råderet: I-7a
El i baghave	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja		20 år		Råderet I-7b og K-3
Opførelse af mistbænk og højbede	Nej	Nej / Ja	Nej / Ja	Nej Ja	Nej	250 kr.			Råderet: I-8a
Skærver af granit, sten, flis o.l.	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej				Råderet I-8b
Rosenbue i forhaven	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej				Råderet: I-8c
Espalier	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej				Råderet: I-8d
Opførelse af pergola	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej		20 år	Kr. 35,00 /md.	Råderet: I-9 og K-1
Overdækning af Pergola	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej		20 år	Kr. 35,00 /md	Råderet: I-9 og K-1
Afskærmning på siderne af pergola	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej				Råderet: I-9a
Ændring i havens niveaude- ling	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej				Råderet I-10
Kanter ved fortov	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej				Råderet I-11

Hvis der er tvivl om ovenstående eller der ønskes råd og vejledning, kan man kontakte ejendomskontoret med sine ideer inde man går i gang.

Fældning af træer er udgået da, plantning af træer og buske høre til i Husorden

Råderet uden for selve boligen

Generelt:

Det af BO-VEST udarbejdede og af VA organisationsbestyrelse godkendte råderetsskabelon. Ønskes vedtaget på afdelingsmødet i versionen som den foreligger uden beslutning. Se bilag 1.

Ved vedtagelsen af dette råderetskatalog ophæver alle tidligere råderetsbeslutninger i afdelingen i deres helhed.

For at arbejdet kan godkendes, skal de følgende krav til udførelsen efterleves:

- Der skal indsendes en anmeldelse af arbejdet til ejendomskontoret.
- Anmeldelsen skal indeholde en materialeliste samt en målfast tegning.
- Faktura inklusiv moms skal vedlægges for at kunne få godtgørelse ved fraflytning.
- Der skal kunne fremvises dokumentation for alle arbejder, hvor der kræves installatør autorisation.
- Arbejdet skal være udført håndværksmæssigt korrekt.
- Alle ovenstående krav vil indgå som en del af synet og være påkrævet for at blive godkendt.

Individuel råderet

I-1: Flisebelægning i haven

Der kan anlægges flisebelægning i op til 100 % af bag- og forhavens areal, der kan dog i enkelte haver, hvor der af hensyn til det nedgravede dræn eller stophaner i forhaven, være begrænsninger.

Særlige krav til lægning af fliser:

- *Flisebelægningen skal afgrænses til alle sider med kantsikring.*
- *Flisebelægningen skal lægges oven på et stabilgruslag på mindst 12 cm og et lag afretningsgrus på mellem 2 og 4 cm.*
- *Belægningen skal være udført med et linjefald på min. 25 ‰ væk fra huset.*
- *Højbede udført med fliser betragtes ikke som flisebelægning*
- (Se afsnit 8a omhandlende mistbænke og højbede)

Flisebelægningens værdi nedskrives til kr. 0,00 over 240 måneder.

Flisebelægning vil såfremt den er udført efter ovenstående retningslinjer og er blevet synet og godkendt blive opfattet som forbedring, hvorfor arbejdet giver ret til godtgørelse i forbindelse med fraflytning. Der vil i forbindelse med fraflytning ikke være krav om reetablering såfremt flisebelægningen fremstår som **ordentligt** vedligeholdt.

Beboerne står for vedligeholdelsen i boperioden.

I forbindelse med syn og godkendelse overtager afdelingen vedligeholdelsespligten af flisebelægningen. Beboerne med flisebelægning, vil blive opkrævet kr. 10,00 om måneden i vedligeholdelsesgebyr. Lejer skal selv forestå løbende renhold af flisebelægningen, jævnfør almenlejelovens § 24, stk. 4.

Er flisebelægningen ikke udført efter de ovennævnte retningslinjer, vil det blive anset som værende mislighold af lejemålet og der vil blive udført græsplænen med rullegræs på fraflytters bekostning.

I-2a: Hegn i store forhaver (Have > 20 m²)

Der kan opsættes hegn i forhaver større end 20 m². Hegn må, i haver større end 20 m², ikke erstatte hækken.

Altid gældende krav:

Hegn i forhaven må ikke være højere end 90 cm. Hegnet Skal placeres på indersiden af hækken.

Et træhegn skal ifølge lokalplanen, være med lodrette brædder.

Hegn skal opsættes håndværksmæssigt korrekt og være forankret forsvarligt i jorden.

Hegn i haven betragtes ikke som forbedring men som en forandring. Hegn i store haver skal ikke reetableres ved fraflytning.

Beboerne har selv vedligeholdelsespligten i boperioden.

Der skal indbetales et depositum på kr. 250,00 til reetablering til BO-VEST v/ejendomskontoret.

I-2b: Hegn og låger i små forhaver (Have < 20 m²)

Der kan opsættes hegn i forhaver mindre end 20 m². Hegn må, i haver mindre end 20 m², sættes på indersiden af hækken eller gerne erstatte hækken og stå helt ude ved flisekanten (også ved husgavl).

Altid gældende krav:

Hvis hækken fjernes skal hegnet være, et af de godkendte hegn. Der kan vælges imellem trådhegn, rionet eller træhegn med lodrette brædder

Træhegn skal være malet i RAL 7016.

Hegn i forhaven må ikke være højere end 90 cm.

Hegn skal opsættes håndværksmæssigt korrekt og være forankret forsvarligt i jorden.

Der skal være enighed mellem naboerne såfremt hæk mellem to forhaver ønskes fjernet, ligesom der skal være enighed om typen af hegn, hvis et sådant ønskes opsat.

Hegn i forhaven betragtes ikke som forbedring men som en forandring. Udføres hegnet efter de af afdelingsmødet godkendte tegninger, vil hegnet ikke blive krævet reetableret. Tegningerne udleveres på ejendomskontoret.

I forbindelse med godkendelsen af det udførte hegn vil beboerne overtage vedligeholdelsespligten af hegnet.

Hæk ved husgavl kan fjernes.

Hegn i haven betragtes ikke som en forbedring, men som forandring. Hegn i små haver skal ikke reetableres ved fraflytning.

Beboerne har selv vedligeholdelsespligten i boperioden.

Hegn opsat i stedet for hæk mellem to forhaver skal være udført efter de af afdelingsmødet godkendte tegninger.

Udføres hegnet ikke efter de af afdelingsmødet godkendte tegninger, vil den tidligere hæk blive krævet reetableret ved fraflytning. Der skal indbetales et depositum på kr. 1.000,00 til reetablering til BO-VEST v/ejendomskontoret.

I-2c: Hel eller delvis fjernelse af hæk i små forhaver (Have < 20 m²)

Hækken i små haver kan helt eller delvis fjernes. Der skal dog være enighed mellem naboerne, såfremt hæk mellem to forhaver ønskes fjernet.

Fjernelse af hæk i haven betragtes ikke som forbedring, men som en forandring. Hæk i små forhaver skal ikke reetableres ved fraflytning.

I-3: I-2d: Havelåge forhave ved hæk.

Der kan opsættes havelåge i forhaven alle forhaver. Havelågen skal åbnes indad.

Altid gældende krav:

Havelåger udført i træ skal være malet i RAL 7016.

Havelåger i forhaven må ikke være højere end 90 cm.

Der kan opsættes havelåge ved indgangen til forhaven. Havelågen må ikke være højere end 90 cm. Havelåge skal opsættes håndværksmæssigt korrekt og stolpen hvorpå havelågen er monteret skal være forankret forsvarligt i jorden.

Havelågen må kun kunne åbnes indad. og må ikke kunne åbnes udad.

Havelåge betragtes ikke som en forbedring men som en forandring, hvorfor det ikke giver ret til godtgørelse i forbindelse med fraflytning. I forbindelse med fraflytning vil der Havelågen skal ikke reetableres ved fraflytning være krav om reetablering. Beboer har selv vedligeholdelsespligten af havelågen i boperioden.

Der skal indbetales et depositum på kr. 250,00 til reetablering til BO-VEST v/ejendomskontoret.

I-2e: Læhegn i forhaven

Der kan opsættes et læhegn i forhaven.

Altid gældende krav:

Læhegnet må laves af ubehandlet træ, lamel, pil og rionet. Træ, lamel og pil skal være med lodret beklædning.

Skal det males, skal det være i RAL 7016.

Max. højde 120 cm. over terræn. Samlet længde max. 5 meter.

Træstolper skal min. Være 7,5 x 7,5 cm. og de skal graves 70 cm. ned i jorden.

Læhegn skal friholdes fra bygnings facader med en min. afstand på 50 cm., og må ikke fastgøres i plankeværk, skur eller rionet. Det skal opføres som en selvstændig enhed.

Læhegn betragtes ikke som en forbedring, men som en forandring. Læhegn skal ikke reetableres ved fraflytning.

Beboer har selv vedligeholdelsespligten i boperioden.

I-3: Legehus / lukkede opbevaringsenhed

Der må opsættes legehus / lukkede opbevaringsenhed på max. 3 m². i baghaven. (Dette betragtes som løsøre og skal fjernes ved fraflytning),

Altid gældende krav:

Det må ikke have karakter af fast forankrede bygninger og skal være til at flytte med kort varsel (ca. 4 timer).

Må ikke være højere en plankeværkets højde 180 cm. Der skal være min 50 cm. til bygning, plankeværk, hæk og min. 5 cm. til skur. Dette for at undgå at disse bliver op fugtet.

Det skal sikres, så de står fast og ikke flyver eller bliver skubbet rundt i blæsevej, dette kan gøres med pløkker i jord, barduner, beton klodser o.l. De må på ingen måde fastgøres på bygningen, plankeværk eller skur.

Hvis de forårsager skader på personer, bygninger o.l. er beboeren selv ansvarlig og skal dække eventuelle erstatninger.

Legehus / lukket opbevaringsenhed betragtes ikke som en forbedring men som en forandring.

Beboeren har selv vedligeholdelsespligten i boperioden.

I-4: Hegn i Baghave

Der kan opsættes hegn i baghave.

Altid gældende krav:

Hegnet skal udføres i træ. Træhegn skal være malet i RAL 7016. Hegn i baghaven må ikke være højere end 180 cm. og skal opsættes minimum 50 cm. fra rionettet **må ikke være placeret nærmere end 500 mm hjørnet af skuret mod sti.** Træhegn skal, i henhold til lokalplanen, bestå af lodret beklædning.

Hegn betragtes ikke som en forbedring men som en forandring, **hvorfor arbejdet ikke giver ret til godtgørelse i forbindelse med fraflytning.** Hegnet skal **ikke** reetableres ved fraflytning.

Beboer har selv vedligeholdelsespligten **af hegnet** i boperioden.

4 Række har fået dispensation fra lokalplanen i år 2016, til at have hegn i baghaven i 2 år. Holder kommunen fast i dispensationen og hegnene skal fjernes efter 2 år er det for beboernes egen regning.

Der opkræves et depositum på 250 kr. til reetablering af hegnet i baghaven.

I-5: Afdækning i baghaven

Hullet under plankeværk, havedør og døren til skuret kan afdækkes. Der kan benyttes træ, trådnet, fibercement (eter-nit) eller lignende plader samt gummiliste eller lignende materialer.

Afdækningen betragtes ikke som en forbedring men som forandring, **hvorfor arbejdet ikke giver ret til godtgørelse i forbindelse med fraflytning.** **Afdækningen skal ikke reetableres ved fraflytning.** I forbindelse med fraflytning vil der ikke være krav om reetablering.

Beboer har selv vedligeholdelsespligten **af afdækningen** i boperioden.

I-6: Kattehegn

Der må opsættes hegn på plankeværket / skuret, der forhindre katte i at forlade haven. Hegnet skal monteres på plankeværket / skuret således at overkanten af hegnet ikke overstiger overkanten af plankeværket / skuret.

Kattehegnet betragtes ikke som en forbedring men som forandring, **hvorfor arbejdet ikke giver ret til godtgørelse i forbindelse med fraflytning.** I forbindelse med fraflytning vil der være krav om reetablering.

Beboer har selv vedligeholdelsespligten **af kattehegnet** i boperioden.

Der opkræves et depositum på 250 kr. til reetablering af katte hegn.

I-7a: Belysning Lamper i baghave

Der må opsættes belysning på eksisterende plankeværk / skur. Lyset, må ikke monteres over plankeværkets højde, **må ikke lyse opad** og må ikke genere naboer eller genboer. **Lamper må kun tilsluttes den udvendige elinstallation eller stikkontakt, hvis dette er lavet efter reglerne om el i baghaven, se punkt I-7b. Der må ikke foretages indgreb i den eksisterende installation. Der må ikke trækkes elektricitet fra inde i huset. Ligesom der ikke må foretages indgreb i installationer.**

Lys i haven betragtes ikke som en forbedring men som forandring, **hvorfor arbejdet ikke giver ret til godtgørelse i forbindelse med fraflytning.** I forbindelse med fraflytning vil der **ikke** være krav om reetablering.

Beboer har selv vedligeholdelsespligten **af lyset** i boperioden.

Der opkræves et depositum på 250 kr. til reetablering af belysning.

I-7b: El i baghave

Der må udføres elinstallation i haven af autoriseret elektriker, og det skal udføres i 5 leder PVIKJ kabel. Kablet trækkes fra dåse under vindue i venstre side (set inde fra) og afsluttes i stikkontakt min. IP44 eller dåse med indsats min. IP44. Der kan vælges om den udvendige installation skal være styret af den indvendige afbryder, eller det skal være med fast spænding på stikkontakt(er) og / eller dåser.

Der må opsættes dåser med indlæg, for montering af egne lamper, der må kun monteres 1 lampe pr. dåse.

El i baghaven betragtes som en forbedring og giver ret til godtgørelse. Dette skal dokumenteres med regning fra den autoriserede elektriker.

I-8a: Opførelse af Mistbænke og højbede

Der kan laves mistbænke og højbede i **haverne. baghaven.**

Højbede og misbænke der opfylder følgende krav, kan udføres uden anmeldelse/ansøgning:

Et flytbart bed på max. 1 m², som er hævet over det omgivende terræn (Dette betragtes som løvsøre og skal derfor fjernes ved fraflytning)

Øvrige misbænke og højbede skal anmeldes / ansøges.

Altid gældende krav:

Minimumsafstanden til bygningen skal være 50 cm.

Bedet må ikke placeres umiddelbart op af plankeværk / skur, der skal være min. 10 cm. luft, så det er muligt at male og vedligeholde disse.

Misbænke / højbede betragtes ikke som en forbedring men som en forandring. Godkendte misbænke / højbede over 1 m² skal ikke reetableres ved fraflytning.

Beboerne har selv vedligeholdelsespligten i boperioden.

Mistbænke og højbede må *ikke* opføres op ad eksisterende bygningselementer, så som hegn, skur eller bygning.

Mistbænke og højbede betragtes ikke som en forbedring men som forandring, hvorfor arbejdet ikke giver ret til godtgørelse i forbindelse med fraflytning. Beboer har selv vedligeholdelsespligten af mistbænken og/eller højbedet i boperioden. I forbindelse med fraflytning vil der være krav om reetablering.

Der opkræves et depositum på 250 kr. til reetablering af misbænke og højbede.

I-8b: Skærver af granit, sten, flis o.l.

Der må lægges sten, granit, grus, træ-, barkflis og andre materialer i stedet for græs, fliser og under hæk / hegn.

Altid gældende krav:

Der skal en kant afgrænsning mod stien, dræn render, skel mod nabo, mv. således at det valgte materiale bliver, hvor det er tiltænkt og ikke kommer ud på stier, ned i dræn render og ind til naboer.

Skærver af granit, sten, flis o.l. betragtes ikke som en forbedring men som en forandring. Skal ikke reetaberes ved fraflytning.

Beboerne har selv vedligeholdelsespligten i boperioden, det vil sige at området med disse materialer skal passes og holdes fri for ukrudt og græs, så det fremstår vedligeholdt.

I-8c: Rosenbue i forhaven

Der kan opsættes en rosenbue i forhaven.

Altid gælden krav:

Hvis rosenbuen er i træ, skal det være ubehandlet eller i farve RAL 7016.

Max. mål: højde 250 cm., bredde 150 cm., dybde 50 cm.

Skal opsættes håndværksmæssigt korrekt, så det står fast så den ikke vælter i blæsevejr.

Rosenbue betragtes ikke som en forbedring men som en forandring. Rosenbue skal ikke reetaberes ved fraflytning.

Beboerne har selv vedligeholdelsespligten i boperioden.

I-8d: Espalier

Der kan opsættes / monteres lodrette espalier i haverne. (Dette betragtes som løvsøre og skal fjernes ved fraflytning).

Altid gældende krav:

Espalier skal friholdes fra bygnings facader med en min. Afstand på 50 cm.

Espalier i baghaven, må ikke være over plankeværkets højde, er de monteret på plankeværk / skur, skal de fjernes når disse skal males (hvert 5 år).

Espalier i forhaven må max. være 180 cm i højden, må ikke være til gene / skygge i nabohaverne.

Espalier betragtes ikke som en forbedring, men en forandring. Beboerne har selv vedligeholdelsespligten i boperioden.

Ved fraflytning skal evt. alle skruehuller lappes og males.

I-9: Pergola

Man kan opsætte en pergola i baghaven, overdække sin allerede eksisterende pergola eller opføre en overdækket pergola.

Pergolaen skal, for at den kan godkendes, udføres præcis efter de tegninger der blev udarbejdet til de pergolaer der indgik i helhedsplanerne, ende stolperne skal dog monteres uden på hegnsstolperne og nedstøbes i beton. Glastag skal være 5/5 mm lamineret/hærdet.

Målfast tegning udleveres på ejendomskontoret.

I forbindelse med udførelsen overtager afdelingen vedligeholdelsespligten af pergolaen. Beboerne vil blive opkrævet kr. 35,00 om måneden i vedligeholdelsesgebyr. Afdelingen maler pergolaens træværk hvert femte år. Beboer skal selv forestå løbende renhold af pergolaen jævnfør Almenlejelovens § 24, stk. 4.

I-9a: Afskærmning på siderne af pergola

Der kan opsættes afskærmning på indersiden af pergola (ind mod nabo/fællessti).

Afskærmningen skal, for at den kan godkendes, udføres ud fra målfaste tegninger. De målfaste tegninger udleveres på ejendomskontoret.

Afskærmning skal være af min. 6 mm. klar plexiglas og monteres på indersiden, mellem tag og plankeværk. Skal fastgøres i pergolaens spær og stolper

Afskærmning betragtes ikke som en forbedring, men som en forandring. Afskærmning skal ikke reetableres ved fraflytning.

Beboer har selv vedligeholdelsespligten i boperioden.

I-10: Ændring af havens niveaudeling

Der må laves ændring af havens niveaudeling. Dog må ændringen ikke være over 60 cm. højt og niveaudelingen skal holdes minimum 1 meter fra husmur og skel. Ændring af havens niveau betragtes ikke som en forbedring men som forandring, hvorfor arbejdet ikke giver ret til godtgørelse i forbindelse med fraflytning. Beboer har selv vedligeholdelsespligten. I forbindelse med fraflytning vil der ikke være krav om reetablering.

I-11 Kanter ved fortov

Der hvor der er niveau forskel mellem sokkel / haven og fortov / stier er det tilladt at lave en flisekant som flugter med havens niveau.

Altid gældende krav:

Arbejdet skal udføres håndværksmæssigt korrekt. Kontakt Ejendomskontoret for råd og vejledning.

Kollektiv råderet

K-1: Pergola

Beboerne kan over den kollektive råderet få opsat en pergola i baghaven, overdækket sin allerede eksisterende pergola eller få opført en overdækket pergola.

Kollektiv råderet vil blive udført jævnfør Lov om Almene Boliger § 37 b og driftsbekendtgørelsen § 82, over tre etaper i hhv. 2016, 2017 og i 2018. Det vil hvert af disse år være muligt, at få opført en pergola af driften. Der kan maksimalt udføres arbejder under den kollektive råderet i afdelingen til etablering af pergolaer i alt for kr. 2.200.000,00, svarende til opførelsen af ca. 60 pergolaer med glastag. Vedligeholdelsesgebyr vil blive pålagt de lejemaal der får udført arbejdet, jævnfør Lov om Leje af Almen bolig §§ 9, stk. 2 og 10, stk. 4.

Pergolaen vil blive udført efter de tegninger der blev udarbejdet til pergolaer der indgik i helhedsplanerne, ende stolperne vil dog monteret uden på hegnstolperne og nedstøbt i beton (se tegninger, der kan udleveres på ejendoms-kontoret). Glastag skal være 5/5 mm lamineret/hærdet.

Pergola koster kr. 15.450,00 + sagsbehandlingshonorar

Pergola m. glastag koster Kr. 33.950,00 + sagsbehandlingshonorar

Glastag til eksisterende pergola koster kr. 18.500,00 + sagsbehandlingshonorar

Pergolaens afdrages lineært over huslejen i 240 måneder.

Arbejderne vil indledningsvis blive finansieret af afdelingen opsparede midler med en rente svarende til den gældende udlånsrente og efterreguleres ved endelig optagelse af realkreditlån. Ved afslutningen af de tre etaper, vil der ved årsskiftet 2018 /2019 blive optaget et realkreditlån til det resterende af råderetsarbejdernes værdi. Herefter vil ordningen bortfalde. Hvert lejemaal må maksimalt foretage kollektive råderetsarbejder for kr. 33.950,00 + sagsbehandlingshonorar.

Betaling til afdelingens vedligehold af pergolaen vil blive opkrævet særskilt med kr. 35,00 om måneden over huslejen. Afdelingen maler pergolaens træværk hvert femte år. Renhold af pergolaen vil blive pålagt lejer. Jævnfør Almenlejelovens § 24, stk. 4.

K-2: Fliser

Der kan over den kollektive råderet anlægges flisebelægning i op til 100 % af bag- og forhavens areal, der kan dog i enkelte haver, hvor der af hensyn til det nedgravede dræn være begrænsninger.

Flisesti til hovedindgangsdøren samt fliser langs facaden i forhaven må ikke ændres eller fjernes.

Kollektiv råderet vil blive udført, jævnfør Lov om Almene Boliger § 37 b og driftsbekendtgørelsen § 82, over tre etaper i henholdsvis 2016, 2017 og i 2018. Det vil hvert af disse år være muligt, at få lagt fliser af driften. Der kan maksimalt udføres arbejder under den kollektive råderet i afdelingen til lægning af fliser i alt for kr. 2.000.000, svarende til ca. 50 forhaver og 50 baghaver. Vedligeholdelsesgebyr på 10 kr. pr. måned vil blive pålagt de lejemaal der får udført arbejdet jævnfør Lov om Leje af Almene boliger §§ 9, stk. 2 og 10, stk. 4.

Fliserne vil blive lagt i 15*30 fliser og som fliser i havegangene er lagt.

Lægning af fliser koster kr. 650 pr. m² + sagsbehandlingshonorar

Fliserne afdrages lineært over huslejen i 240 måneder.

Arbejderne vil indledningsvis blive finansieret af afdelingen opsparede midler med en rente svarende til den gældende udlånsrente og efterreguleres ved optagelse af kreditforeningslån. Ved afslutningen af de tre etaper, vil der ved årsskiftet 2018 /2019 blive optaget et realkreditlån til det resterende af råderetsarbejdernes værdi. Herefter vil ordningen bortfalde.

K-3: Etablering af el i baghaver til lamper

Etablering af installation og 6 stk. dåser for montering af egne lamper.

Der opsættes 2 dåser i hver side på hegn og 2 dåser inde i skuret.

Installationen tages fra det udvendige udtag og fremføres i stålør i hhv. rende og på hegn.

I skur er der ikke indregnet stålør.

Dåsen der er valgt, er med indlæg, så beboer selv må tilslutte lamper.

Pris er Kr. 6.950,- inkl. moms (priser pr. 1. september 2016)

Installationsretten

Som lejer har du ret til at få lavet sædvanlige installationer i boligen, f.eks. installation af vaskemaskine, tørretumbler, opvaskemaskine, køleskab mv., medmindre boligafdelingen vurderer, at ejendommens el- og afløbskapacitet ikke kan klare installationen.

Når du bruger installationsretten ejer du selv de hårde hvidevarer. Du står derfor selv for vedligeholdelse og udskiftning. Eventuelle skader på ejendommen som dine hvidevarer måtte skabe, skal du betale. Disse skader vil oftest være dækket af en indboforsikring. I BO-VEST opfordrer vi altid vores beboere til at have en indboforsikring.

De hvidevarer du har sat ind i boligen skal være fjernet ved syn i forbindelse med fraflytning og skal fjernes permanent, når du flytter.

Hvis installationen kræver, at der sker indgreb i boligens inventar, f.eks. skabe, må du kun gennemføre installationen, hvis du samtidig anmelder arbejdet iht. reglerne om råderet og stiller et økonomisk depositum, der sikrer, at afdelingen kan reetablere det berørte, hvis du flytter. Depositummets størrelse fastsættes af [ejendomskontoret/BO-VEST afdelingsbestyrelsen](#), og afhænger af omfanget af indgrebet.

Du kan blive mødt af krav om at føre boligen tilbage til oprindelig stand, hvis du for eksempel har flyttet et køleskab for at få plads til en vaskemaskine. Det vil sige, at køleskabet skal stå på dets originale plads, når der gennemføres syn af din bolig. Ellers vil du skulle betale for, at det bliver flyttet tilbage.

Din Afdeling

I 4 række indgår de følgende hårde hvidevarer som standard i afdelingen:

- Komfur
- Emhætte
- Køle-/fryseskab

Vælger du at benytte dig installationsretten, skal du opbevare de oprindelige hårde hvidevarer, så de kan blive geninstalleret i lejemålet ved din fraflytning.

Emner	Forbedring? Ja / Nej?	Anmeldelsen skal afleveres på ejendomskontoret	Evt. krav om reetablering	Engangsgebyr til reetablering	Krav om autorisation	Særlige bemærkninger
Tilslutning vaskemaskine, opvaskemaskine	Nej	Ja	Ja		Ja	
Tilslutning tørretumbler	Nej	Ja	Ja		Ja	Må kun opsættes kondens tørretumbler
Køb og tilslutning af ny emhætte	Nej	Ja	Ja	1000	Ja	Du skal selv opbevare afdelingens emhætte.
Køb og tilslutning af nyt komfur	Nej	Ja	Ja		Ja	Du skal selv opbevare afdelingens komfur.
Køb og tilslutning af nyt køle-/fryseskab	Nej	Nej	Ja		Nej	Du skal selv opbevare afdelingens køle-/fryseskab.
Antenne / Parabol	Nej	Ja	Ja	250	Ja	Se I-11 se I-12

I-11: I-12: Antenner / Paraboler

Der må kun opsættes antenner efter skriftlig tilladelse, i overensstemmelse med afdelingens regler.

Radioamatører har mulighed for at søge om tilladelse til opsætning af antenner.

Parabolantennen skal opsættes efter ejendomskontorets anvisning. Parabolantennen må ikke monteres på bygningen. Den må dog gerne monteres på den side af plankeværket der vender ind mod haven eller stå i baghaven.

Overkanten af parabolantennen må ikke overstige overkanten af plankeværket.

Beboer har selv vedligeholdelsespligten af antenner og i beboelsesperioden. I forbindelse med fraflytning vil der være krav om reetablering. Der opkræves et depositum på 250 kr. til reetablering.

Økonomi:

Afdelingen optager realkreditlån til at finansiere arbejderne.

Regneeksempler på konsekvensen for huslejen ved tilbud og rentesats på 4,5 % pr. 1. marts 2016:

Anskaffelsessum kr. 15.000,00 – afdrag pr/md kr. 94,90 – kr. 22.775,38 over 20 år.

Anskaffelsessum kr. 20.000,00 – afdrag pr/md kr. 126,53 – kr. 30.367,17 over 20 år.

Anskaffelsessum kr. 25.000,00 – afdrag pr/md kr. 158,16 – kr. 37.958,96 over 20 år.

Anskaffelsessum kr. 30.000,00 – afdrag pr/md kr. 189,79 – kr. 45.550,76 over 20 år.

Anskaffelsessum kr. 35.000,00 – afdrag pr/md kr. 221,43 – kr. 53.142,55 over 20 år.

Anskaffelsessum kr. 40.000,00 – afdrag pr/md kr. 253,06 – kr. 60.734,34 over 20 år.